

Juryrapport

Schrijvers willen gelezen worden. Ook de Nederlandse, zoals ze hun publiek enkele jaren geleden lieten weten met een leus die te onparlementair is om hier te herhalen. Maar wie schrijft in het Nederlands bereikt doorgaans alleen Nederlandstaligen en zal er vrede mee moeten hebben dat zijn werk op pakweg drie uur autorijden afstand van zijn woonplaats ontoegankelijk is.

Dat is niet alleen sneu voor de betrokken schrijvers, het lijkt ons ook een gemis voor al diegenen die op drie uur rijden en verder van ons wonen; toen in een interview met een Spaans blad aan Cees Nooteboom werd gevraagd naar de auteurs door wie hij zich beïnvloed achtte, zei hij onder meer: ‘... enkele Nederlandse dichters die voor u altijd onbekend zullen blijven omdat de wereld, tot eigen schade en schande, koppig weigert Nederlands te leren.’ Elders noemt hij ‘... de dichter Slauerhoff, die jullie nooit zullen kunnen lezen omdat onze taal een geheimtaal is... Jammer voor jullie’.

Gelukkig is Nooteboom te somber als hij suggereert dat al hetgeen er geschreven wordt in de geheimtaal van de Rijndelta gedoemd is onopgemerkt te blijven in de rest van de wereld. Die geheimtaal blijkt namelijk vertaalbaar. Anno 1991 ligt er van Oost-Europa tot Amerika en van het Middellandse-Zeegebied tot Scandinavië werk van Nederlandse auteurs in de boekhandel, en dat het daar ligt is de verdienste van een klein gezelschap toegewijde mensen die hun vertaalkunsten inzetten om Nederlandse schrijvers buiten hun moedertaalgebied leesbaar te maken. Eén van die mensen is Per Holmer.

Per Holmer is zelf schrijver. In de jaren zeventig debuteerde hij met de roman *Drängen i Klara (De knecht in Klara)*, waarin de hoofdpersoon een jonge postbode is. Holmer zal zich moeiteloos in zijn held hebben kunnen inleven, want hij werkte in die tijd zelf als postbode. Zijn roman, zijn beroep en zijn afkomst leverden hem in de kritiek het predicaat ‘arbeidersauteur’ op. De vermeende ‘arbeidersauteur’ voelde zich niet gelukkig met het hokje dat hem was toegewezen, en toen hij besloot zijn horizon te verruimen, stuitte hij onder meer op Louis Paul Boon en de Zweedse vertaling van diens *Kapellekensbaan*.

Die vertaling was van de hand van mevrouw Ingrid Wikén Bonde die twaalf jaar geleden, in 1979, hier in deze zaal was om de Nijhoffprijs in ontvangst te nemen. De neerlandica Wikén Bonde zei bij die gelegenheid onder andere het volgende:

Ik ben ervan overtuigd dat een Zweedse neerlandistiek haar nuttigste bijdrage tot cultureel begrip tussen Zweden en Nederland niet in de eerste plaats zal leveren door proefschriften over laten we zeggen ‘de metriek van hebban olla vogala nestas hagunnan’, maar door onder andere te proberen eventuele vertaaltalenten op te vangen, op te leiden en aan te moedigen.

Voor de schrijver Holmer was *De Kapellekensbaan* een openbaring; hij besloot Nederlands te leren, overigens niet aan het instituut van mevrouw Wikén Bonde – zo mooi rond sluit de cirkel vanavond niet – maar als autodidact. In 1979 bezocht hij de

Lage Landen voor het eerst, en in de loop van de jaren tachtig maakte hij naam als vertaler van Nederlandstalig werk en als recensent van Zweedse vertalingen uit het Nederlands. In 1984 verscheen van hem *Flamländska berättelser*, waarin misschien niet iedereen een verwijzing naar onze zuiderburen herkent, maar de titel betekent: Vlaamse verhalen. Naar verluidt werkt Holmer op dit moment aan een roman die zich voor een deel in Amsterdam afspeelt.

Holmer doet veel voor de verspreiding van de Nederlandstalige literatuur in zijn land. Dat zal geen eenvoudig werk zijn, want Nederlanders en Zweden hebben niet veel met elkaar. De jury heeft zich afgevraagd welk imago van Nederland de Zweden nieuwsgierig zou kunnen maken naar onze literatuur. Wat is in Zweden het beeld van Nederland? We hebben eerlijk gezegd geen idee, maar erg spectaculair zal het niet zijn. Waarschijnlijk herkennen de Zweden onze belastingdruk en pornografie-wetgeving.

Andersom geldt dat de generatie Nederlanders voor wie het Zweedse wittebrood onvergetelijk is zo langzamerhand plaatsmaakt voor degenen die bij 'Zweden' vooral denken aan het heel wat minder bevrijdende knäckebröd en aan Volvo, de Nobelprijs, Bergman, Pippi Langkous en Abba.

In deze sfeer van betrekkelijke wederzijdse onverschilligheid adviseert Holmer op verzoek Zweedse uitgevers over Nederlandse en Vlaamse literatuur en attendeert hij hen op mogelijk interessant werk, overigens met wisselend resultaat. Zo schrikken de uitgevers tot op dit moment nog terug voor de vertaling en uitgave van *Het verdriet van België* van Hugo Claus. Misschien dat het succes van *Le Chagrin des Belges* en, sinds kort, van *The Sorrow of Belgium* en *La pena de Bélgica* Holmer zal helpen dit monument ook voor de Zweedse lezer te onthullen.

Holmer is, naast auteur en onbezoldigd cultureel attaché van de Nederlandse ambassade in Zweden, ook vertaler, en in die hoedanigheid huldigen wij hem vanavond. De jury heeft zich bij het vormen van een beeld van Holmers vertaalkwaliteiten moeten verlaten op de rapporten van externe deskundigen, want zelf zijn de leden het Zweeds niet machtig, zoals aan de uitspraak van titels en citaten wel te merken zal zijn.

Uit zijn vertalingen van werk van Hugo Claus, Oek de Jong, Adriaan van Dis, Monika van Paemel, Louis Paul Boon, Frans Kellendonk, Nicolaas Matsier en Bernlef komt Holmer naar voren als een zorgvuldig, betrouwbaar vakman, die zich met grote souplesse en vaardigheid bedient van zijn moedertaal. Zo spreekt een van onze rapporteurs van 'proza [...] van een zeer hoge kwaliteit met een mooi, kleurrijk taalgebruik, dat goed en vloeiend leest' en van 'zelfstandige, stilistisch hoogstaande vertolkingen van de originele tekst'. Wat kunnen de betrokken auteurs en de jury zich nog meer wensen? Wat ze zich nog meer kunnen wensen is dat de vertalingen *getrouwe* weergaven van het origineel zijn. Dat ze dit zijn blijkt uit alle rapporten van de deskundigen. Zo duidelijk zelfs dat we u geen voorbeelden van pertinente missers kunnen geven. De zorgvuldigheid waarmee Holmer bij zijn vertalingen te werk gaat blijkt onder meer daaruit dat niet alleen de logica van het origineel overeind blijft maar dat ook het ritme wordt gehandhaafd. Bij de vertalingen van rijmpjes en versjes

zorgt de vertaler er telkens weer op een creatieve manier voor de verzen ook in het Zweeds uitstekend te laten klinken.

Een van de aardigste voorbeelden hiervan is wel de vertaling van ons ‘Twee emmertjes water halen’, dat voorkomt in Monika van Paemels *Vermaledijde vaders*. Per Holmers ‘Två små hinkar att hämta’ kan op dezelfde melodie in het Zweeds gezongen worden.

Er zijn uiteraard wel aanmerkingen. Zo wordt vrijwel eensluidend geconstateerd dat de vertalingen soms ‘te rijk en te vol’ zijn, iets wat zich vooral wreekt bij de Noord-Nederlanders Oek de Jong en zijn *Cirkel in het gras* en Adriaan van Dis en zijn *Barbaar in China*. De jury heeft wel een vermoeden wat hieraan ten grondslag ligt: de angst onduidelijk te zijn en het verlangen de lezer een eindje te helpen met een extra voegwoord, een verhelderend bijwoord of een sprekender formulering. Het is een trekje dat veel vertalers gemeen hebben, en hoe sympathiek het ook is, hoezeer het ook voor hen pleit in menselijk opzicht, het blijft iets om af te leren. Vertalers die de naam vertaler met ere dragen doen overigens hun hele leven niets anders dan bij- en afleren. Gelet op Holmers leeftijd mag men aannemen dat hij nog volop in een ontwikkeling zit waar de Nederlandse en de Zweedse literatuur in de toekomst het nodige van mogen verwachten.

De jury vond de tijd rijp Per Holmer te bekronen voor het vertaalwerk dat hij tot dusver heeft verricht en heeft hem daarom unaniem voorgedragen voor de Martinus Nijhoffprijs 1991.

De jury:

Sjaak Commandeur
Peter Kaaij
Hans van Pinxteren
P.H. Schrijvers
Maarten Steenmeijer
Loes Visser